

BE-A0514_105876_103918_DUT

**Inventaris van het archief van het dorpsbestuur
['parochie'] Adegem, [1650]-1795 / L. Ceûppens**

**Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium**

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:	3
Raadpleging en gebruik	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Voorwaarden voor de reproductie.....	4
Fysieke kenmerken en technische vereisten.....	4
Toegangen.....	4
Aanwijzingen voor het gebruik.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Ontstaan en ontwikkeling.....	5
Organisatie.....	5
Bevoegdheden en activiteiten.....	6
Archief.....	6
Verwerving.....	6
Inhoud en structuur	7
Inhoud en bereik.....	7
Selecties en vernietigingen.....	7
Ordening.....	7
 BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN	 9
I. TOEPASSING VAN HET BELASTINGSSTELSEL	9
A. Vaststelling van de lasten.....	9
1 - 4 "Landboeken", leggers van onroerende goederen. [1650]-[1789].....	9
5 - 7 "Verhoofdingsregisters", leggers van onroerende goederen per gebruiker. 1727-1790.	9
B. Vestiging van de aanslag.....	10
9 - 13 "Ommestellingskohieren", kohieren van de te innen belastingen. 1788-1794.....	10
14 - 15 Zettingkohieren. 1793-1794.....	10
C. Verantwoording.....	10
16 - 17 Rekeningen van de ommestelling. 1705-1706.....	10
II. VERANTWOORDING VAN HET BEHEER	12

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:

Dorpsbestuur ('parochie') Adegem

Periode:

Midden 17de eeuw - 1795

Archiefbloknummer:

BE-A0514.9G

Omvang:

- Laatste inventarisnummer: 19
- Omvang geklasseerd: .5 m

Archiefbewaarplaats:

Rijksarchief te Gent

Archiefvormers:

Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Alle stukken uit het bestand zijn openbaar. Voor de nummers waarbij wegens hun slechte materiële staat een beperking van de raadpleging geldt, is raadpleging niet mogelijk.

VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief. Indien een stuk niet mag worden gereproduceerd, wordt dit meegedeeld bij het aanvragen van het archiefnummer.

FYSIEKE KENMERKEN EN TECHNISCHE VEREISTEN

Een aantal stukken bevinden zich in een slechte staat waardoor raadpleging niet mogelijk is. Deze beperking wordt vermeld in de toegang bij het archiefstuk.

TOEGANGEN

Deze toegang vervangt de oude toegang *Inventaris van de archieven van de parochie en de gemeente van Adegem, in: Inventaris van de archieven van de parochie en de gemeente van Adegem - Inventaris van Maldegem ambacht*, p. 1-4 / H. DE SAGHER, Gent, 1925. In bijlage vindt men de concordantie met de oude nummering terug.

AANWIJZINGEN VOOR HET GEBRUIK

Stukken die geen of een onnauwkeurige datering bevatten, werden zo goed mogelijk gedateerd. Zij werden tussen rechte haken geplaatst. Twee bescheiden behorende tot het archief van de parochie Adegem bevindt zich in het gemeentearchief te Maldegem. De stukken dateren uit de tweede helft van de 18de eeuw en vullen een reeks, die zich in het Rijksarchief Gent bevindt, of het archiefschema aan. De beschrijving van de stukken in kwestie wordt in de inventaris op haar logische plaats gezet en het nummer wordt vervangen door een conventioneel teken, namelijk ***. In een secundair beschrijvings-element wordt telkens verwezen naar het nummer in de toegang op het bestand te Maldegem waar het desbetreffende stuk te vinden is met "Zie MAL nr.". De beschrijvingen van deze archiefbescheiden komen uit de *Inventaris van het archief van de gemeente Adegem (1766-1976)* // E. BLOMME en C. VAN LANDSCHOOT, Maldegem, 1986.

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Parochie Adegem

ONTSTAAN EN ONTWIKKELING

De oudste attestatie vinden we in de annalen van de Sint-Pietersabdij van 840. Er is sprake van *Addingahem*.¹ Deze naam staat voor " *woning van de lieden van Ad(d)lo*".² Het suffix *-gemduid* op een Germaanse of Frankische nederzettingsnaam en wordt gedateerd tussen de 6de en de 8ste eeuw.³ De parochie Adegem hoorde samen met de parochies Maldegem en Sint-Laureins tot de heerlijkheid of het *ambacht* Maldegem. De term *ambacht* (Lat. *Officium*; Fr. *métier*) duikt op in de 13de eeuw en stond voor een bestuurlijke instelling die één of meerdere parochies omvatte met bevoegdheden op fiscaal en politieel vlak.⁴ Het ambacht Maldegem was een appendante heerlijkheid binnen het Brugse Vrije.⁵ Door de inlijving van onze streken bij het Franse rijk in 1795, werd het ambacht Maldegem afgeschaft en werd de parochie Adegem een zelfstandige gemeente.

ORGANISATIE

Het ambacht Maldegem telde - althans in de 17de eeuw - acht schepenen waarvan de parochie Adegem er twee leverde, de parochie Sint-Laureins eveneens twee en de parochie Maldegem vier. De schepenen spraken eenmaal per week recht. De twee Adegemse schepenen namen het bestuur van hun parochie op zich.⁶ Parochies werden in de 14de eeuw bestuurlijke entiteiten door de introductie van een fiscaal systeem, het

-
- 1 GYSSELING M., Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226), Deel 1, Belgisch interuniversitair centrum voor Neerlandistiek, 1960, p. 37; DE VOS A. en STOCKMAN L., Meetjeslandse plaatsnamen vóór 1600, Deel 1, Band 1, Maldegem, 1989, p. 8; DE POTTER F. en BROECKAERT J., Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, Reeks 2 Deel 1, p.1.
 - 2 DE VOS A. en STOCKMAN L., Meetjeslandse plaatsnamen, p. 8.
 - 3 Ibidem.
 - 4 HUYS E., Kasselrij van het Brugse Vrije, in: PREVENIER W. en AUGUSTYN B., De gewestelijke en lokale overheidsinstellingen in Vlaanderen tot 1795, Algemeen Rijksarchief, Studia 72, 1997, p. 465.
 - 5 Het ambacht Maldegem is zeker vanaf 1515 een appendante heerlijkheid. Het Transport (1515) vermeldt het ambacht Maldegem bij het appendantsche. De mogelijkheid bestaat dat het ambacht ooit contribuant was. Maar in tegenstelling tot HUYS E., Kasselrij van het Brugse Vrije, p. 466, is de heerlijkheid niet in de 18de eeuw appendant geworden, maar was zij dit reeds in de 16de eeuw. Of de heerlijkheid ooit contribuant was, werd niet bevestigd door het Transport van Oudenburg (1408).
 - 6 "Voorts stelt eene bailliu, schout twee burchmeesters ende acht schepenen de viere tot maldegem, 2 tot adegem ende 2 tot st. laureins de welcke tsaemen maecken een college ende doen justitie alle acht daegen ende voorts de schepenen elck op sijn prochie regierds de prochien", uit: Rijksarchief te Gent, Ambacht Maldegem, nr. 934.

Transport van Vlaanderen, dat de centrale belasting verdeelde over het hele graafschap. De kasselrij van het Brugse Vrije kende de bijdrage (*uytsendt*) aan de heerlijkheid Maldegem toe die de verdeling binnen het ambacht intern regelde (*omslagen*). De verdeling van deze lasten onder de parochianen wordt de ' *zetting*' of ' *ommestelling*' genoemd en werd in de vorm van een vermogensbelasting gegoten. Om te bepalen wie wat moest betalen, werden in de parochie ' *pointers*' en ' *zeters*' aangesteld. Deze personen waren de schatters van de vermogens. De griffier van het ambacht stond de pointers en zeters bij door alle gegevens op schrift te stellen. Dit resulteerde in een zettingboek dat uiteindelijk in het openbaar werd voorgelezen. Zo kwam elke parochiaan te weten hoeveel zijn bijdrage in de quote bedroeg en waaraan het geld zou worden besteed. Het waren opnieuw de zeters die het geld inden en overmaakten aan de lokale ontvanger. In het ambacht waren drie ontvangers actief, vermoedelijk één per parochie.⁷

BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

Het bestuur van de parochie kwam vermoedelijk in hoofdzaak neer op het innen van de ommestelling in het kader van het *Transport*(cfr. supra).

ARCHIEF

VERWERVING

Het grootste deel van de archiefbescheiden werd door de gemeente Adegem in het Rijksarchief gedeponneerd op 15 november 1921 (Aanwinstnummer 1921/36). De gemeente schonk toen 53 " *grands paquets*" archiefbescheiden. Zij werden geklasseerd en een inventaris werd opgemaakt. Deze overdracht bevatte zowel archief van de parochie als van de gemeente. In 1965 (Aanwinstnummer 1965/4) werd een landboek van de parochie samen met 49 nummers modern archief door de gemeente aan het Rijksarchief overgemaakt.

7 GILLIODTS - VAN SEVEREN L., *Coutumes des Pays et Comté de Flandre. Quartier de Bruges. Coutumes des petites villes et seigneuries enclavées*, Tome III, Brussel, 1891, p. 135-167; MADDENS N., *Parochies*, in: PREVENIER W. en AUGUSTYN B., *De gewestelijke en lokale overheidsinstellingen in Vlaanderen tot 1795*, p. 537-538.

Inhoud en structuur

INHOUD EN BEREIK

Het archief heeft betrekking op de parochie Adegem tijdens de periode 1650-1795. De parochie Adegem was gesitueerd in het Meetjesland. In het noorden grensde Adegem aan de parochie Sint-Laureins. De grens met de stad Eeklo werd grotendeels gevormd door de Lieve. De zuidelijke grens met Oostwinkel werd gevormd door de Jabbeke. In het zuiden grensde Adegem aan de parochie Ursel en in het oosten aan de parochie Maldegem.⁸ De parochie had een vlak landschap met enkel in het zuidwesten een hoogte van 28 meter.⁹ Het grootste deel van het archief heeft betrekking op de 18de eeuw en bestaat bijna uitsluitend uit bescheiden die zijn voortgekomen uit de verdeling en inning van de lasten in het kader van het *Transport*.

SELECTIES EN Vernietigingen

In het bestand werden geen bescheiden aangetroffen uit de periode voor 1650.

ORDENING

De oude toegang voldeed niet meer aan de huidige beschrijvingsnormen en ordeningscriteria. De archiefstukken werden beschreven in de volgorde waarin ze in het bestand voorkwamen. Van enige orde was bijgevolg geen sprake. Een aantal nummers kon daardoor worden samengevoegd. De beschrijvingen en de aanduidingen van de materiële omvang waren niet meer conform de nieuwe richtlijnen. Zo werd een aantal keer de eerste alinea van het archiefstuk als beschrijving gebruikt. Ook werd in een aantal gevallen een redactionele vorm (register) in plaats van band of deel gebruikt. Bij enkele beschrijvingen werd geen aanduiding van de omvang geplaatst. Bij herordening werd gebruik gemaakt van het archiefschema voor schepenbanken en gemeenten tot 1795 van H. COPPENS.¹⁰ De nieuwe bewerking resulteerde in volgend archiefschema:

- I. Toepassing van het belastingsstelsel
 - A. Vaststelling van de lasten
 - B. Vestiging van de aanslag
 - C. Verantwoording
- II. Verantwoording van het beheer

8 NOTTEBOOM H., Grenzen van de parochie Adegem, in: Appeltjes van het Meetjesland, nr. 33, 1982, p. 125.

9 GERITS J., Gids voor Vlaanderen. Toeristische en cultuurhistorische encyclopedie van de Vlaamse gemeenten, Antwerpen, 1985, p. 675.

10 COPPENS H., De ontsluiting van archieven. Richtlijnen en aanbevelingen voor de ordening en beschrijving van archieven in het Rijksarchief, Brussel, 1997, p. 440-446.

Het oude nummer 13 werd aan het bestand 'Ambacht Maldegem' toegevoegd als nummer 1010.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

I. TOEPASSING VAN HET BELASTINGSSTELSEL.

A. VASTSTELLING VAN DE LASTEN

- 1 - 4 "LANDBOEKEN", LEGGERS VAN ONROERENDE GOEDEREN. [1650]-[1789].
- 1** [1650]-[einde 18de eeuw].
1650-1800 1 deel
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795
- 2** [1650]-[einde 18de eeuw].
1650-1800
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795
- 3** [1650]-[1750].
1650-1750 1 deel
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795
1766.
1766
- 4** 1673-1789.
1673-1789 1 deel
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795
- 5 - 7 "VERHOOFDINGSREGISTERS", LEGGERS VAN ONROERENDE GOEDEREN PER GEBRUIKER. 1727-1790.
- 5** 1727-1790.
1727-1790 1 deel
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795
- 6** 1766-1767.
1766-1767
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795
- 7** 1766-1767.
1766-1767
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795
- 8** Stukken betreffende metingen. [Eind 18de eeuw].
1776-1800 1 omslag
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795

B. VESTIGING VAN DE AANSLAG

9 - 13 "OMMESTELLINGSKOHIEREN", KOHIEREN VAN DE TE INNEN
BELASTINGEN. 1788-1794.

9	1788.
1788
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795	1 deel
10	1789.
1789
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795	1 deel
11	1790.
1790
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795	1 deel
12	1791.
1791
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795	1 deel
13	1793.
1793
1794.
1794
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795	1 katern
14	14 - 15 ZETTINGKOHIEREN. 1793-1794.
1793.
1793
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795	1 katern
15	1794.
1794
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795	1 katern

C. VERANTWOORDING

16 - 17 REKENINGEN VAN DE OMMESTELLING. 1705-1706.

16	1705.
1705
Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795 | 1 deel |
|-----------|---|--------|

17

1705-1706.

1705-1706

Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795

II. VERANTWOORDING VAN HET BEHEER.**18**Rekeningen van het dorpsbestuur ['parochie'] Adegem. 1793-1794.
1793-1794

1 omslag

Dorpsbestuur van Adegem ['parochie'], 13de eeuw - 1795